

หนึ่งปีมีครั้ง แมงพลัด

อนุชสรา เรืองมาก

เดือนสี่หน้าแล้งลำน้ำในหมู่บ้านเหือดแห้ง
ไปตามๆ กันเกือบทุกสาย ดินแข็งด้วยสัมผัส
ไอร้อนจากแสงแดดจนไม่สามารถถ่อตรงเท้าเดินได้
ยามเที่ยงวัน ยิ่งนับวันยิ่งร้อนระอุหนักขึ้นทุกปี ชาวคน
คลุ้มคลั่งเพราะอากาศร้อนเริ่มหนักขึ้น อาชญากรรม
แทรกซึมโดยใช้อากาศเป็นตัวแปรในการทำปฏิกิริยา
ทางอารมณ์ ขนาดคนยังประสบปัญหากับทางสภาวะเช่นนี้
นับประสาอะไรกับต้นไม้ใหญ่ที่จะร่วงโรยตามกาลเวลา



(แมงพลัดบนใบไม้แก่)

ฉันยังจำเดือนห้าเดือนหกได้ดี เดือนแห่งการ
เริ่มต้นของชาวเกษตรภาคใต้ ชาวสวนยางจะเริ่มเบิกหน้ายางในช่วงหลังปีใหม่ไทย หรือหลังประเพณีสงกรานต์นั่นเอง
เมื่อฝนเดือนห้าเริ่มตกแม่เฒ่าจะรองน้ำฝนเดือนห้าห้าแรกไว้ดื่มกินเสมอ ฉันก็ไม่รู้ว่าทำไมท่านถึงรองไว้ รู้เพียงแต่ว่า
ยามฉันเจ็บไข้ได้ป่วยแม่เฒ่ามักเอาน้ำฝนเดือนห้าห้าแรกที่รองไว้ให้ฉันดื่มแทนยาเสมอ เป็นเรื่องแปลกที่ฉันหาย
จากอาการป่วยทุกครั้งเมื่อดื่มกิน พ่อยังเล่าฉันอีกว่า ส่วนมากคนแก่ในหมู่บ้านจะรองน้ำฝนเดือนห้าห้าแรกไว้
นอกจากเอาไปฝนกับตัวยาอื่นๆ เพื่อแก้โรคต่างๆ แทนน้ำผึ้งเดือนห้าได้แล้ว ยังเสริมความเป็นสิริมงคลได้ด้วย

ฝนในช่วงเดือนห้าเดือนหกเป็นผู้เยียวยาทั้งมนุษย์และสรรพสัตว์บนพื้นแผ่นดินภาคใต้เป็นอย่างดี
ทรัพยากรธรรมชาติเจริญงอกงาม ด้วยธาตุอาหารที่แพร่กระจายหล่อเลี้ยงทุกชีวิตบนพืชโลก ไม่เว้นแต่ “แมงพลัด”



(แมงพลัด แหล่งสร้างรายได้เสริมยามหน้าฝน)

ช่วงฝนตกใหม่ๆ หลังจากแห้งแล้งมาช่วงหนึ่งทำให้ชาวเกษตรได้ทำหน้าที่โดยปริ้มสุขจากผลผลิตที่สูงขึ้น ส่วนแมงพลัดนั้นเป็นอาหารยอดนิยมของชาวใต้ ในช่วงเดือนห้าปลายๆ เดือนหกต้นๆ พ่อเคยพาฉันไปจับแมงพลัดในคืนเดือนมืด แมงพลัดเป็นสัตว์ที่ออกมาผสมพันธุ์ในช่วงเดือนห้าเดือนหก แต่เดิมพวกมันจะอาศัยอยู่ใต้ดิน หลังจากฝนตกก็ขึ้นมากินยอดไม้ คืนเดือนแรมจะเป็นช่วงที่จับแมงพลัดได้มาก เพราะแมงพลัดจะลงมาเล่นแสงไฟที่เหล่านักจับหลอกล่อไว้ โดยใช้ไฟรถยนต์บ้าง ไฟรถมอเตอร์ไซด์บ้าง หรือใช้หลอดไฟจำนวนมากมารวมกัน เหมือนกับการล่อแมงดา



(แมงพลัดกำลังพรางตัวหลังยอดอ่อนใบไม้)

พ่อฉันเล่าว่า “ถ้าจับแมงพลัดในคืนเดือนแฉ่ง ก็เสียแรงเปล่า” เพราะเจ้าพวกแมงพลัดจะบินเล่นกับแสงของดวงจันทร์ และจะไม่สนใจแสงไฟล่อตาต่างๆ ของชาวบ้าน ต่อให้ขึ้นไปบนต้นไม้แล้วขย่มให้สุดแรงก็เสียแรงและเปล่าประโยชน์

เมื่อก่อนแมงพลัดจะมากินใบไม้เต็มสองข้างทาง ฉันเอาไฟส่องดูบนยอดไม้ เห็นแมงพลัดเกาะอยู่เยอะมาก มองเห็นปีกขาวๆ ของพวกมันแต่ไกล พ่อบอกว่า “แมงพลัดชอบกินใบเนียง ใบมะม่วงหิมพานต์ ใบมันตาล” เป็นเรื่องบังเอิญที่ต้นไม้โปรดของแมงพลัดมีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณหมู่บ้านของฉัน

คนในหมู่บ้านจึงมีอาชีพเสริมในช่วงนี้ เนื่องจากช่วงเดือนห้าเดือนหกนี้เป็นช่วงที่ยังไม่ได้เบิกหน้ายาง ชาวบ้านจึงว่างงานและการหาของที่มีอยู่ในท้องถิ่นขายในช่วงนี้จึงเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน เนื่องจากในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีป่าเป็นที่อิงอาศัยแก่แมงพลัดระดับหนึ่ง จึงเป็นตัวเสริมการสร้างรายได้ของชาวบ้าน



นางอนงค์ รัตนบุรี ชาวบ้านควนฝามี ตำบลกรุงหยัน อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า แมงพลัดเป็นสัตว์ปีกแข็งจึงต้องเด็ดปีกนอกที่แข็ง และปีกในที่อ่อนออกก่อน นอกจากเด็ดปีกแล้วก็ต้องเด็ดขาออกด้วย แต่ต้องระวังเป็นพิเศษเพราะขาแมงพลัดเมื่อเกี่ยวกับมือแล้วจะทำให้เป็นรอยและถ้าโชคร้ายลงลึกก็จะทำให้เลือดซึมได้ การเด็ดปีกก็ต้องทำอย่างรวดเร็วเพราะถ้าช้าจะทำให้แมงพลัดบินหนีไป ขั้นตอนต่อไปเป็นการตากไล่ออก นอกจากไล่ที่ห้ายของแมงพลัดแล้ว ยังมีไล่ที่อยู่บริเวณท้ายทอย หากไม่นำออกทั้งสองตำแหน่งจะทำให้เมนูแมงพลัดมีรสชาติไม่ดีเท่าที่ควร



(กระบวนการเด็ดขา เด็ดปีก แมงพลัด)

แมงพลัดจำนวนมากนอกจากจะขายเป็นรายได้เสริมแล้ว ชาวบ้านยังนำไปทำอาหาร หลากหลายเมนู เช่น ทอดกระเทียม คั่วเกลือ ผัดหัวกะทิ แกงกะทิ ฯลฯ แมงพลัดมีรสชาติมัน ชาวบ้านจะเก็บมาปรุงเป็นอาหาร รับประทาน เป็นกับข้าว หรือกับแก้มไก่โปรตีนสูง แมงพลัดเป็นแมลงที่ชาวบ้านเก็บหากินเอง ไม่ต้องไปซื้อ จึงช่วยเสริมเศรษฐกิจ และประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัวอีกด้วย



(เมนูแมงพลัดแสนอร่อยของชาวใต้)

“หนึ่งปีมีครั้ง” แมงพลัดสัตว์ตัวน้อยที่สามารถช่วยเหลือนมนุษย์ได้ในเรื่องของเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ประหยัดรายจ่ายให้กับคนในชุมชน โดยหนึ่งปีมีหนึ่งครั้งในที่นี้ ชาวบ้านไม่ต้องลงทุนทางการเงินเลย นอกจากแรงเท่านั้นที่ต้องลงไป เพื่ออาหารแสนอร่อยและรายได้เสริม โดยการขายแมงพลัดจะเริ่มตั้งแต่ตัวละ ๑ บาท จนถึง ๒ บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณของแมงพลัดว่ามีมากหรือน้อย

ปีนี้แปลกมาก ที่แมงพลัดกินยอดอ่อนของต้นกระถิน ปกติมันจะอาศัยและกินยอดอ่อนของต้นมะม่วงหิมพานต์ ต้นมันตาล ต้นเนียง แต่ไม่เคยเห็นที่ต้นกระถิน บางครั้งความเปลี่ยนแปลงก็แปรไปจนเราคิดไม่ถึง แม้แต่แมงพลัดตัวน้อยยังเลือกที่จะเปลี่ยนที่อิงอาศัย นับประสาอะไรกับสังคมโลกที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลา



(ต้นกระถินเทพา ที่อยู่ใหม่ของแมงพลัด)

ภาพในวันวานยังคงติดตรึงในหัวใจฉันเสมอ ในคืนเดือนมืดช่วงฝนถล่มดินหลังวันว่าง มีแสงไฟมากมายตามท้องถนนมารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ไปจับแมงพลัด สิ่งมีชีวิตตัวน้อยที่ช่วยต่อลมหายใจให้ใครหลายคน.